

DAGBESTEDING VOOR OUDERE MENSEN MET EEN MIGRATIE ACHTERGROND

Aansluiten bij leefwereld, relaties en het gevoel erbij te horen

Anne Raaijmakers (HAN University of Applied Sciences)

Thomas Noordink (HAN University of Applied Sciences)

Najat Khanfour (Sterker Sociaal Werk)

Aaya Chahaibi (Sterker Sociaal Werk)

Conny van der Aalsvoort (Sterker Sociaal Werk)

Anneke Puttiger (HAN University of Applied Sciences)

Minke Nieuwboer (HAN University of Applied Sciences)

Februari 2026

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	3
2	METHODE	5
3	RESULTATEN	6
	3.1 Het perspectief van oudere mensen met een migratieachtergrond.....	6
	3.2 Het perspectief van zorg- en welzijnsprofessionals.....	7
4	CONCLUSIE	11
	REFERENTIES	12
	BIJLAGE 1	14
	Topiclijst voor contactpersonen van welzijnsorganisaties.....	14
	Topiclijst voor oudere mensen met een migratieachtergrond	15
	BIJLAGE 2	16
	Deductief analysekader.....	16
	BIJLAGE 3: INFOGRAPHIC	17

1 INLEIDING

Oudere mensen met een migratieachtergrond maken aantoonbaar minder gebruik van bestaande zorg- en welzijnsvoorzieningen dan autochtone ouderen (Verhagen et al., 2013). Dit lagere zorggebruik kent verschillende verklaringen. Taalproblemen en moeite met het doorgronden van het Nederlandse zorgsysteem spelen hierbij een rol (Schouten & Meeuwesen, 2006), net als gevoelens van angst of wantrouwen tegenover officiële instanties. Ook (vermeende) financiële drempels kunnen ouderen ervan weerhouden om gebruik te maken van voorzieningen. Daarnaast blijkt dat binnen veel gezinnen mantelzorg de voorkeur krijgt boven formele zorg, wat deelname aan georganiseerde ondersteuning verder kan beperken (Leyerzapf, 2017; Suurmond & Seeleman, 2006).

Tegelijkertijd laten cijfers zien dat oudere mensen met een migratieachtergrond gemiddeld juist meer fysieke en psychosociale gezondheidsproblemen ervaren dan Nederlandse ouderen (Verhagen et al., 2013; Ikram, 2013). Chronische aandoeningen en psychische klachten komen vaker voor (Denktaş et al., 2009), evenals gevoelens van eenzaamheid en ervaringen met discriminatie (Leyerzapf et al., 2017; De Wit, 2008). Juist in deze context wordt het belang zichtbaar van voorzieningen die niet alleen zorg bieden, maar ook bijdragen aan sociale verbinding en welbevinden.

Voor veel oudere mensen met een migratieachtergrond zijn 'betrokken zijn' en 'erbij horen' kernvoorwaarden voor succesvol ouder worden (Conkova & Lindenberg, 2020). Uit focusgroepen blijkt dat het leven vaak als minder positief wordt ervaren wanneer kinderen het ouderlijk huis verlaten. Ouderen missen ontmoetingsplekken die aansluiten bij hun herkomstcontext en geven aan behoefte te hebben aan hechte sociale contacten, herkenning en wederzijdse steun. Eerder onderzoek onder ouderen in algemene zin, laat zien dat 'goed ouder worden' door hen niet primair wordt opgevat als zelfstandigheid in enge zin, maar als het ervaren van grip en zeggenschap binnen relaties (Noordink et al., 2024). Ouderen benadrukken het belang van erbij horen, wederkerigheid en het kunnen blijven betekenen voor anderen, evenals het beschikken over een netwerk waarop zij kunnen terugvallen (Corven et al., 2021; Noordink et al., 2024). Ondersteuning wordt daarbij niet gezien als iets dat autonomie ondermijnt, maar als iets waarmee samen gewerkt wordt. Deze inzichten bieden een relevant perspectief op dagbesteding als meer dan alleen een voorziening, maar als een sociale context waarin verbondenheid, betekenis en wederkerige relaties kunnen worden versterkt. Juist voor oudere mensen met een migratieachtergrond, bij wie netwerken soms onder druk staan, is dit relationele perspectief van belang (Ten Kate, 2023; Conkova & Lindenberg, 2018; 2020).

In Nederland groeit daarom de aandacht voor cultuursensitieve vormen van zorg en welzijn, waaronder dagbesteding (Carlsson et al., 2020). Deze initiatieven richten zich expliciet op ontmoeting, herkenning en activiteiten die aansluiten bij culturele en religieuze achtergronden. Eerder onderzoek laat zien dat

deelname aan dergelijke initiatieven wordt beïnvloed door uiteenlopende factoren (Schouten & Meeuwesen, 2006); Carlsson, 2022; HAN, 2024). Een actieve en persoonlijke benadering blijkt helpend, net als aandacht voor taal, digitale vaardigheden en een warme overdracht. Ook samenwerking met bestaande netwerken en organisaties vergroot de kans op bereik. Van professionals vraagt dit specifieke competenties, zoals geduld, het kunnen opbouwen van vertrouwen en langdurige betrokkenheid. Daarnaast blijkt het type activiteit van belang: activiteiten die herkenning bieden (bijvoorbeeld rond geloof of afkomst), maar tegelijkertijd verbindend zijn, vergroten de kans op deelname. Een gezamenlijke maaltijd wordt daarbij vaak genoemd als krachtig voorbeeld. Laagdrempeligheid en vrijblijvendheid blijken eveneens belangrijke voorwaarden.

Ook in de regio Nijmegen zijn cultuurspecifieke vormen van dagbesteding beschikbaar, onder meer bij welzijnsorganisatie Sterker. Hier komt wekelijks een groep Arabisch- en Berberssprekende mannen samen, met momenteel zeven tot elf deelnemers. Daarnaast staat de start van een vrouwengroep gepland. Zorg- en welzijnsprofessionals signaleren echter dat het bereiken van oudere mensen met een migratieachtergrond gepaard blijft gaan met aanzienlijke uitdagingen. Eerder verkennend onderzoek wijst erop dat deze groep ondervertegenwoordigd is binnen het bestaande dagbestedingsaanbod in de regio Nijmegen (HAN, 2024). Ondanks gerichte werving, zoals het verspreiden van flyers en voorlichting in moskeeën, blijft het aantal aanmeldingen beperkt. Vergelijkbare signalen zijn opgehaald binnen het doelgroeppanel van Netwerk 100 en het leeratelier Veerkrachtig Ouder Worden van de Werkplaats Sociaal Domein Arnhem Nijmegen.

Dit onderzoek bouwt voort op deze bevindingen. Het brengt in kaart hoe zorg- en welzijnsprofessionals in de regio Nijmegen de bereidheid tot deelname en de vormgeving van dagbesteding ervaren. Daarnaast wordt het perspectief onderzocht van oudere mensen met een migratieachtergrond die deelnemen aan de dagbesteding bij welzijnsorganisatie Sterker Sociaal Werk. Kortom, dit onderzoek stelt zich ten doel inzicht te krijgen in hoe dagbesteding kan aansluiten bij de wensen, leefwereld en behoeften van oudere mensen met een migratieachtergrond, en welke factoren deelname en betrokkenheid bevorderen of juist belemmeren.

2 METHODE

Dit onderzoek heeft een kwalitatief onderzoeksdesign. De dataverzameling bestond uit interviews met twee groepen respondenten:

1. oudere mensen (65+) met een migratieachtergrond (n=6) en
2. professionals werkzaam binnen zogenoemde good practices (n=5): organisaties met aantoonbare ervaring in het ontwikkelen en uitvoeren van dagbesteding voor oudere mensen met een migratieachtergrond.

De interviews met professionals richtten zich op het vormgeven van dagbesteding, het bereiken van de doelgroep en factoren die deelname bevorderen of belemmeren. Contactpersonen van welzijnsorganisaties en dagbestedingsinitiatieven zijn hiervoor benaderd. Daarnaast zijn zorgprofessionals in de regio Nijmegen (huisartsen, praktijkondersteuners, wijkverpleegkundigen en zorgtrajectbegeleiders) uitgenodigd. Ondanks brede werving nam uiteindelijk één zorgtrajectbegeleider deel. In totaal zijn drie welzijnsorganisaties geïnterviewd, twee in de regio Gelderland, één in regio Rotterdam, aangevuld met één sleutelfiguur uit de Marokkaanse gemeenschap in een klein stad in Gelderland. Deze interviews zijn opgenomen en woordelijk getranscribeerd.

Oudere mensen met een migratieachtergrond zijn geworven via het netwerk van welzijnsorganisatie Sterker. Met deze groep zijn vier individuele interviews en één groepsgesprek gevoerd. De gesprekken zijn afgenomen door een Arabisch- en Berberssprekende welzijnsbegeleider. Om terughoudendheid of gevoelens van onveiligheid te voorkomen, zijn deze gesprekken niet opgenomen. In plaats daarvan is uitgebreide verslaglegging gedaan tijdens en direct na de gesprekken door een tweede begeleider. De deelnemers zijn geboren in Syrië of Marokko.

Voor beide respondentgroepen zijn topiclijsten opgesteld (bijlage 1), gericht op daginvulling, deelname aan dagbesteding, belemmeringen, bevorderende factoren en de rol van familie en netwerk. Alle transcripten en gespreksverslagen zijn gecodeerd op basis van een deductief analysekader (bijlage 2) en vervolgens thematisch geanalyseerd. Patronen en verschillen zijn eerst binnen en daarna tussen beide respondentgroepen verkend. In hoofdstuk 3 worden de resultaten per perspectief gepresenteerd; in hoofdstuk 4 worden deze perspectieven geïntegreerd om tot overkoepelende conclusies te komen.

3 RESULTATEN

3.1 Het perspectief van oudere mensen met een migratieachtergrond

Resultaten worden gepresenteerd aan de hand van vier thema's: 1) Daginvulling en activiteiten, 2) Betekenisvolle contacten, 3) Weten – willen – kunnen, en 4) Sleutelfiguren en uitnodiging.

Daginvulling & activiteiten

Sommige participanten waren actief en bezoeken sportclubs, een taalcafé, de moskee en verschillende wijken om contacten te onderhouden. Andere participanten brengen hun dagen voornamelijk thuis door, met een vaste structuur. Deze bestaat uit huishoudelijke taken, bidden, koken, schoonmaken, televisie kijken en soms een korte wandeling. Ook hebben zij regelmatig contact met familieleden (telefonisch/bezoek).

De dagen kunnen lang aanvoelen wanneer participanten weinig buitenshuis komen. Sociale contacten geven plezier en verminderen gevoelens van eenzaamheid. Actief blijven, een dagelijkse routine, contact met leeftijdsgenoten en ergens bij horen dragen bij aan een betekenisvolle dag. Ook het gevoel iets voor een ander te kunnen betekenen, bijvoorbeeld door te koken, geeft voldoening. Participanten voelen zich graag nuttig.

Betekenisvolle contacten

De sociale contacten van participanten verschillen, net als hun tevredenheid hierover. Sommigen hebben voornamelijk contact met kinderen en kleinkinderen, en waarderen het als zij hen meenemen naar activiteiten. Er zijn ook participanten met vrienden en familie, vanuit activiteiten in de buurt, die zijn actief opzoeken. Anderen zoeken actief contact met vrienden en familie via buurtactiviteiten. Voor wie weinig familiecontact heeft, kan dagbesteding voelen als een tweede thuis en als familie. Participanten hechten waarde aan contact met mensen die dezelfde kijk op het leven hebben. Samen zijn met leeftijdsgenoten of mensen met een vergelijkbare achtergrond brengt herkenning.

Weten – Willen – Kunnen

Participanten hadden eerder nog niet nagedacht over dagbesteding of wisten niet dat dit mogelijk was. Ook bestaat het idee dat dagbesteding enkel voor Nederlandse ouderen mogelijk was. Wel geven participanten, bijvoorbeeld bij kinderen aan, dat zij het jammer vindt dat er vroeger meer activiteiten waren dan nu. Daarnaast ervaren ze dat alleen thuis zitten een negatieve invloed op ze heeft.

Het verlies van een partner die voorheen de praktische zaken regelde, maakt het zelfstandig ondernemen van dingen lastiger. Daarnaast vormt bij het aanmelden voor dagbesteding de Nederlandse taal een drempel. Lichamelijke beperkingen (vermoeidheid, pijn en/of fysieke beperkingen)

bemoeilijken deelname. Vervoer wordt vaak genoemd als een praktisch probleem. Ook het contact met anderen, en onzekerheid over de (nog) nieuwe omgeving maakt participanten bang om niet begrepen te worden.

Sleutelfiguren & uitnodiging

Een persoonlijke uitnodiging, via een bekende of vertrouwd persoon, verlaagt de drempel om dagbesteding te proberen. Ook tijdens de dagbesteding wordt het contact met vertrouwde gezichten als belangrijk ervaren. Participanten zien graag een kleinschalige dagbesteding, met een rustige en veilige sfeer.

De mogelijkheid om te gaan kijken voordat een definitieve beslissing genomen wordt, helpt respondenten. Ook ontvangen ze graag duidelijke en begrijpelijke informatie over wat zij kunnen verwachten en hopen ze naar de dagbesteding begeleid te worden door iemand die ze kennen. Deelnemers voelen zich soms onzeker over de Nederlandse taal maar kunnen de dagbesteding als veilige plek ervaren om de taal te oefenen.

3.2 Het perspectief van zorg- en welzijnsprofessionals

Resultaten worden gepresenteerd aan de hand van vier thema's 1) Vormgeving van dagbesteding; 2) Deelname van ouderen met een migratieachtergrond 3) Bevorderen van deelname en 4) Ervaringen van cliënten.

Vormgeving van dagbesteding

Effectieve dagbesteding voor migrantenouderen kenmerkt zich door een combinatie van vaste structuur en voortdurende afstemming op de leefwereld van deelnemers. In alle onderzochte praktijken vormt een herkenbaar dagritme de basis. Terugkerende momenten zoals gezamenlijk koffiedrinken, gesprekjes, lichte cognitieve activiteiten, beweging en warm eten bieden rust en voorspelbaarheid. Deze structuur blijkt essentieel voor het gevoel van veiligheid en houvast.

Tegelijk is het aanbod geen betekenisloze tijdsinvulling. Activiteiten vervullen vrijwel altijd meerdere functies tegelijk. Spel, koken, bewegen en muziek dragen niet alleen bij aan gezelligheid, maar ook aan activering, zingeving en soms zelfs zorgdoelen. Met name samen eten, muziek en dans worden beschreven als sterk verbindende elementen, die culturele verschillen overstijgen en collectiviteit versterken.

Taal-, cultuur- en religiesensitiviteit krijgen vooral een praktische invulling. Sensitiviteit betekent hier niet het vastleggen van een soort van culturele profielen, maar juist flexibel omgaan met verschillen en aansluiten waar dat nodig is. Religieuze behoeften worden gefaciliteerd (bijvoorbeeld gebedsruimte en

aandacht voor feestdagen), zonder er van uit te gaan dat iedereen binnen een groep hier dezelfde betekenis aan geeft. Tegelijk vraagt dit om actief handelen van professionals, door grenzen te stellen, spanningen te hanteren en polarisatie te voorkomen. De grote diversiteit binnen de groep 'migrantenouderen' wordt nadrukkelijk benoemd als een gegeven dat niet in één aanbod te vangen is.

Organisatorisch wordt dagbesteding vormgegeven als onderdeel van een breder netwerk van zorg, welzijn en gemeenschap. Gemeenschapsgericht werken via zelforganisaties, moskeeën en sleutelpersonen blijkt cruciaal voor vertrouwen en bereik. Daarbij is duidelijke coördinatie essentieel, bijvoorbeeld het bewaken van kwaliteit, samenwerking en continuïteit, wat vraagt om actieve sturing door professionals. Tegelijk staat dit onder druk door indicatieprocedures, financiering, personele kwetsbaarheid en afhankelijkheid van gemeentelijke processen. Procedures en gemeentelijke processen zijn soms ingewikkeld en traag, financiering hangt aan geïjkte voorwaarden die niet altijd passen en de vertrouwde gezichten verdwijnen bij ziekte en ziektevervanging.

Laagdrempelige huiskamers blijken een belangrijke succesfactor. Zij functioneren als ontmoetingsplek, als vorm van vroegsignalering en als opstap naar eventueel zwaardere hulp. Tegelijk blijft dagbesteding balanceren, waarmee wordt bedoeld dat groepsdynamiek zowel veiligheid als uitsluiting kan opleveren: een vaste structuur en identiteit leidt tot herkenning en een gevoel van gezamenlijkheid, maar voor zij die hier niet aan voldoen kan dit tot een gevoel van uitsluiting leiden.

Deelname van migrantenouderen

Deelname van migrantenouderen aan dagbesteding en huiskamers komt niet vanzelf tot stand. Het is een kwetsbaar proces dat sterk afhankelijk is van sociale relaties, vertrouwen en praktische omstandigheden. Individuele motivatie speelt een rol, maar blijkt minder doorslaggevend dan de context waarin ouderen zich bevinden.

Een belangrijk patroon is de grote variatie en instabiliteit in deelname. In laagdrempelige, cultureel vertrouwde settings zoals huiskamers in moskeeën, kan de opkomst hoog zijn. Kleine groepen blijken daarentegen kwetsbaar, bijvoorbeeld door uitval door ziekte, vermoeidheid of langdurig verblijf in het land van herkomst. Hierdoor kan een groep ontwrichten. Voor alleenstaande ouderen met een beperkt netwerk vervult dagbesteding bovendien een centrale sociale functie, waardoor uitval extra ingrijpend is.

Instroom verloopt meestal niet via spontane aanmelding, maar vindt bijna altijd plaats via familie, sleutelpersonen, zorg- of welzijnsprofessionals. Het letterlijk meenemen naar een voorziening blijkt vaak doorslaggevend om drempels te overbruggen. Die drempels verschillen inhoudelijk niet wezenlijk

van die bij andere ouderen (onbekendheid, angst voor verandering), maar zijn lastiger te overwinnen wanneer taal, wantrouwen of negatieve ervaringen met instanties meespelen.

Belemmeringen stapelen zich regelmatig op. Onwetendheid rond dementie gaan samen met sterke familiezorgnormen, zorgen over kosten en privacy en wantrouwen richting formele zorg. Complexe WMO- en WLZ-procedures en lange wachttijden compliceren dit temeer. Vervoer blijkt vaak doorslaggevend, omdat veel ouderen niet zelfstandig kunnen reizen. Wie zich niet thuis voelt in een etnisch-specifiek aanbod heeft bovendien weinig alternatieven.

Binnen dit geheel speelt familie een centrale rol. Kinderen fungeren vaak als poortwachters: zij bepalen of deelname start, hoe deze wordt uitgelegd en of praktische voorwaarden worden geregeld. Deze rol is soms moreel beladen, omdat zorg sterk als familieverantwoordelijkheid wordt gezien. Tegelijk is een verschuiving zichtbaar: door werkdruk en toenemende zorgzwaarte vragen kinderen vaker om ondersteuning. Organisaties spelen hierop in door familie actief te betrekken, voorlichting te richten op mantelzorgers en te investeren in transparante communicatie.

Stimuleren van deelname

Het stimuleren van deelname vraagt om actief faciliteren, relationeel werken en nabijheid organiseren. Deelname ontstaat zelden vanzelf en vraagt om een combinatie van praktische ondersteuning en vertrouwenwekkende werkwijzen.

Praktische randvoorwaarden zijn cruciaal. Vrijwilligers en studenten spelen een belangrijke rol in de uitvoering en in het bereik, vooral wanneer zij de taal van deelnemers spreken. Het koppelen van stages aan huiskamers versterkt de verbinding tussen formele zorg en informele ondersteuning. Vervoer is daarbij essentieel, halen en brengen maakt deelname voor veel ouderen überhaupt mogelijk.

Daarnaast zijn specifieke werkwijzen bepalend. Het werken met sleutelfiguren uit de gemeenschap vergroot vertrouwen en bereik. Door niet alleen individuen, maar juist groepen te benaderen, sluiten organisaties aan bij een meer collectieve oriëntatie binnen sommige gemeenschappen. Voorlichting vormt een tweede pijler en richt zich nadrukkelijk ook op mantelzorgers. Vooral bij (beginnende) dementie is tijdige, begrijpelijke en liefst meertalige informatie belangrijk om taboe en misverstanden te verminderen. Voorlichting wordt effectief wanneer zij actief naar mensen toe wordt gebracht, bijvoorbeeld via moskeeën, migrantenpoli's of gastsprekers.

Meeloopdagen en vrijblijvende kennismaking blijken drempelverlagend. Door ouderen en familie te laten ervaren wat dagbesteding inhoudt, kan terughoudendheid omslaan in vertrouwen. De rol van huisartsen wordt wel als belangrijk gezien, maar doorverwijzing via deze route blijft in de praktijk beperkt.

Ervaringen van cliënten

Voor cliënten wordt dagbesteding vooral betekenisvol wanneer zij veiligheid, herkenning en sociale verbondenheid ervaren. Positieve ervaringen hangen sterk samen met samen zijn: een praatje maken, samen eten, contact met leeftijdsgenoten en het gevoel erbij te horen. Voor veel deelnemers doorbreekt dagbesteding het isolement en biedt zij weer aansluiting bij het dagelijks leven.

Tegelijk zijn er negatieve ervaringen die deelname beïnvloeden. Eerdere ervaringen in de zorg, waarin mensen zich niet gehoord of begrepen voelden, kunnen leiden tot wantrouwen. Deelname wordt soms niet volledig vrijwillig ervaren wanneer familie het initiatief neemt. In gemixte groepen zijn situaties beschreven waarin cliënten zich buitengesloten voelden, bijvoorbeeld door opmerkingen over taalgebruik of uiterlijk. Ook zorgen over privacy en het gebruik van persoonlijke informatie spelen een rol.

Een positieve ervaring hangt sterk samen met verbindende, cultuur sensitieve begeleiding. Cliënten voelen zich meer op hun gemak wanneer begeleiders oprechte interesse tonen, respectvol omgaan met gebruiken en aansluiten bij wat nodig is om zich veilig te voelen. In sommige groepen, zoals bij Berbers-Marokkaanse deelnemers, werkt een gescheiden aanbod voor mannen en vrouwen beter. Kleinschalige, doelgroepgerichte initiatieven sluiten het best aan, terwijl ontmoeting tussen groepen vooral via gezamenlijke activiteiten zorgvuldig wordt vormgegeven.

4 CONCLUSIE

Wanneer de perspectieven van zorg- en welzijnsprofessionals en oudere mensen met een migratieachtergrond naast elkaar worden gelegd, blijkt er veel herkenning tussen beide. In grote lijnen sluiten wat professionals als werkzame elementen beschrijven, goed aan bij wat ouderen zelf benoemen als belangrijk, prettig of juist belemmerend. Tegelijk maken de ervaringen van ouderen duidelijk waar deelname kwetsbaar is en waar extra aandacht nodig blijft.

Zowel professionals als ouderen benadrukken het belang van structuur, sociale contacten en samen zijn. Een vast dagritme, samen eten en laagdrempelige activiteiten worden door professionals gezien als essentieel, en door ouderen ervaren als manieren om lange dagen thuis te doorbreken, zich nuttig te voelen en ergens bij te horen. Dagbesteding krijgt daarmee vooral betekenis als sociale plek, en minder als zorgvoorziening. Dit bevestigt dat aansluiting bij het dagelijks leven en de behoefte aan verbondenheid centraal moet staan.

Ook in het belang van vertrouwen en persoonlijke benadering komen de perspectieven sterk overeen. Professionals benoemen sleutelfiguren, meeloopdagen en het letterlijk meenemen naar een voorziening als cruciaal. Ouderen geven aan dat zij zonder zo'n persoonlijke uitnodiging vaak niet zouden gaan, door onzekerheid over taal, onbekendheid met het aanbod of angst om niet begrepen te worden. Vertrouwde gezichten en de mogelijkheid om eerst te komen kijken helpen hierbij in positieve zin.

Tegelijkertijd laten ouderen scherper zien hoe kwetsbaar deelname is. Lichamelijke klachten, vermoeidheid, taalproblemen, vervoer en het wegvallen van een partner maken zelfstandig deelnemen lastig. Ook komt het idee naar voren dat dagbesteding soms wordt gezien als "niet voor hen bedoeld". Dit vraagt om een gerichte benadering waardoor zij zich herkennen, en actieve uitnodiging.

Een verschil tussen beide perspectieven zit in de ervaring van regie. Professionals beschrijven familie vaak als steunend, terwijl ouderen soms ervaren dat deelname vooral door anderen wordt beslist. Dit onderstreept het belang van tempo, vrijwilligheid en het opbouwen van vertrouwen bij de oudere zelf.

Op basis van deze inzichten is een Infographic ontworpen (bijlage 3). Deze Infographic biedt zorg- en welzijnsorganisaties inzicht in factoren die positief bijdragen aan het vormgeven van dagbesteding voor oudere mensen met een migratieachtergrond vanuit het perspectief van de deelnemers van dit onderzoek. De Infographic kan ondersteunen bij de organisatie en uitvoering van dagbestedingsactiviteiten om beter aan te sluiten bij de doelgroep en de doelgroep beter te bereiken.

REFERENTIES

- Carlsson, H. P. M. (2020). *Caring for older migrants in Dutch cities: A study of responsiveness to diversity in aged care practices in times of post-multiculturalism and localism* [Proefschrift]. Radboud University.
- Carlsson, H., Pijpers, R., & Van Melik, R. (2022). Day-care centres for older migrants: spaces to translate practices in the care landscape. *Social & Cultural Geography*, 23(2), 250–269.
<https://doi.org/10.1080/14649365.2020.1723135>
- Conkova, N., & Lindenberg, J. (2018). Gezondheid en welbevinden van oudere migranten in Nederland: Een narratieve literatuurstudie [Health and wellbeing of older migrants in the Netherlands: A narrative literature study]. *Tijdschrift voor Gerontologie en Geriatrie*, 49(6), 223–231.
<http://dx.doi.org/10.1007/s12439-018-0268-2>
- Conkova N, & Lindenberg J. (2020). The Experience of Aging and Perceptions of "Aging Well" Among Older Migrants in the Netherlands. *Gerontologist*, 60(2), 270-278. doi: 10.1093/geront/gnz125. PMID: 31565727; PMCID: PMC7039376.
- Denktaş, S., Koopmans, G., Birnie, E., Foets, M., & Bonsel, G. (2009). Ethnic background and differences in health care use: A national cross-sectional study of native Dutch and immigrant elderly in the Netherlands. *International Journal for Equity in Health*, 8, Article 35. <https://doi.org/10.1186/1475-9276-8-35>
- De Wit, M. A. S., Tuinebreijer, W. C., Dekker, J., Beekman, A. T. F., Gorissen, W. H. M., Schrier, A. C., Penninx, B. W. J. H., Komproe, I. H., & Verhoeff, A. P. (2008). Depressive and anxiety disorders in different ethnic groups: A population-based study among native Dutch and Turkish, Moroccan and Surinamese migrants in Amsterdam. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 43(11), 905–912.
<https://doi.org/10.1007/s00127-008-0382-5>
- HAN University of Applied Sciences. (2023). *Veerkrachtig ouder worden: Drempels verlagen*.
<https://www.han.nl/projecten/2023/veerkrachtig-ouder-worden/Veerkrachtig-Ouder-Worden-flyer-Drempels-verlagen.pdf>
- Leyerzapf, H., Klokgieters, S., Ghorashi, H., & Broese van Groenou, M. (2017). *Kleurrijke zorg: Een verkennende literatuurstudie naar culturele en seksuele diversiteit in de langdurige ouderenzorg*. Cordaan; Institute for Societal Resilience; Medical Humanities VUmc.

- Noordink, T., Verharen, L., Schalk, R., & Van Regenmortel, T. (2024). A conceptual exploration of psychological empowerment with older people: A tailored concept mapping approach. *Journal of Gerontological Social Work*, 67(8), 1153–1173. <https://doi.org/10.1080/01634372.2024.2359927>
- Schouten, B. C., & Meeuwesen, L. (2006). Cultural differences in medical communication: A review of the literature. *Patient Education and Counseling*, 64, 21–34
- Suurmond, J., & Seeleman, C. (2006). Shared decision-making in an intercultural context. Barriers in the interaction between physicians and immigrant patients. *Patient education and counseling*, 60(2), 253–259. <https://doi.org/10.1016/j.pec.2005.01.012>
- Ten Kate, R. L. F. (2023). *Understanding loneliness among older migrants* (dissertatie). Universiteit Utrecht. <https://doi.org/10.33612/diss.630715375>
- Van Corven, C. T. M., Bielderman, A., Wijnen, M., Leontjevas, R., Lucassen, P. L. B. J. Graff, M. J. L., & Gerritsen, D. L. (2021). Defining empowerment for older people living with dementia from multiple perspectives: A qualitative study. *International Journal of Nursing Studies*, 114, 103823. <https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2020.103823>
- Verhagen, I., Wynand, R. J. G., Steunenberg, B., & De Wit, N. J. (2013). Culturally sensitive care for elderly immigrants through ethnic community health worker: design and development of a community based intervention programme in the Netherlands. *BMC Public Health*, 13: 227.

BIJLAGE 1

Topiclijst voor contactpersonen van welzijnsorganisaties

Topic	Vragen
Huidige vormgeving:	Hoe wordt de dagbesteding momenteel vormgegeven? (inhoud, vorm, best practices) Hoe wordt er rekening gehouden met taal, cultuur en religie? Wat gaat er goed? Tegen welke uitdagingen loop je aan?
Wel of niet deelnemen	Hoe ervaar je de deelname van cliënten/patiënten? Wat zijn belemmeringen voor deelname? Welke rol heeft familie in deze beslissing? Hoe betrekken jullie kinderen/familieleden bij deze beslissing?
Bevorderen deelname	Wat zijn factoren die deelname kunnen stimuleren? Welke werkwijzen worden ingezet om deelname te bevorderen?
Ervaringen van cliënten/patiënten	Ken je cliënten/patiënten met een migratieachtergrond die deelnemen aan dagbesteding? Welke ervaringen hoor je terug (zowel positief en negatief)? Wat draagt bij aan een positieve ervaring? Wat denk je dat ze nodig hebben voor een positieve ervaring?

Topiclijst voor oudere mensen met een migratieachtergrond

Topic	Vragen
Beleving van de dag en activiteiten	<i>Hoe brengt u uw dagen nu meestal door?</i> <i>Wat geeft u plezier of voldoening op een dag? (doorvragen: plekken, activiteiten, dingen die men nog zou willen doen, ideeën over dagbesteding)</i> <i>Welke uitdagingen belemmeren u bij het invullen van de dag?</i>
Betekenisvolle contacten	<i>Met wie brengt u graag tijd door?</i> <i>Hoe belangrijk zijn voor u contacten buiten de familie? (doorvragen: wat men prettig vindt of mist, behoefte aan nieuwe contacten, rol van familie)</i>
Weten, willen en kunnen	<i>Heeft u wel eens gedacht aan activiteiten buiten huis, zoals dagbesteding?</i> <i>Wat maakt dat aantrekkelijk of juist lastig voor u? (doorvragen: praktische drempels, persoonlijke overtuigingen, ervaringen van anderen)</i>
Sleutelfiguren en uitnodiging	<i>Wie in uw omgeving speelt een rol bij het informeren of uitnodigen voor activiteiten?</i> <i>Wat zou u helpen om ergens aan deel te nemen? (doorvragen: rol van bekenden, vertrouwen, belang van persoonlijke uitnodiging)</i>

BIJLAGE 2

Deductief analysekader

1. Vormgeving van de dagbesteding

1.1 Inhoud & activiteiten (Beschrijving van het huidige aanbod, soorten activiteiten, dagstructuur).

1.2 Cultuur-, taal- en religie-sensitiviteit (Hoe het aanbod aansluit (of afstemt) op taal, cultuur, religieuze behoeften).

1.3 Organisatorische aanpak / werkwijze (Hoe de organisatie het programma vormgeeft (methodiek, visie, samenwerking)).

1.4 Successen (Wat werkt goed volgens de organisatie).

1.5 Uitdagingen / knelpunten in de huidige vormgeving (Problemen bij inrichting of uitvoering van de dagbesteding).

2. Deelname van migrantenouderen

2.1 Deelnamepatronen (ervaring van de organisatie) (Hoe deelname wordt waargenomen: opkomst, betrokkenheid, stabiliteit).

2.2 Belemmeringen voor deelname (Factoren die deelname verhinderen of ontmoedigen).

2.3 Rol van familie bij deelname (Hoe familie de beslissing beïnvloedt (positief/negatief)).

2.4 Betrokkenheid van kinderen/familieleden door de organisatie

Hoe de organisatie actief familie betreft bij besluitvorming of iets degelijks.

3. Stimuleren van deelname

3.1 Faciliterende factoren (Factoren die deelname aantrekkelijker maken)

3.2 Specifieke werkwijzen om deelname te bevorderen (Concrete strategieën, interventies of outreach-methoden).

4. Ervaringen van cliënten met een migratieachtergrond

4.1 Positieve ervaringen volgens cliënten (Wat cliënten waarderen of prettig vinden).

4.2 Negatieve ervaringen volgens cliënten (Minder positieve of kritische geluiden over het aanbod).

4.3 Factoren die bijdragen aan een positieve ervaring (Wat werkt volgens de organisatie om ervaringen te verbeteren).

4.4 Wat cliënten volgens de organisatie nodig hebben (Behoeften en randvoorwaarden vanuit perspectief van professionals).

BIJLAGE 3: INFOGRAPHIC

Dagbesteding voor ouderen met een migratie achtergrond Aansluiten bij leefwereld, relaties en het gevoel erbij te horen

Door middel van interviews met zorgprofessionals en ouderen met een migratieachtergrond is onderzocht hoe dagbesteding beter kan aansluiten bij de wensen en behoeften van ouderen en wat hun deelname beïnvloed.

Een grote drempel

Onbekendheid:
Veel ouderen weten niet dat dagbesteding voor hen bedoeld is of hebben er geen beeld van.

Familiewaarden:
Zorg wordt vaak gezien als verantwoordelijkheid van de familie, waardoor formele ondersteuning gevoelig kan liggen.

Wantrouwen:
Eerdere ervaringen met zorg of instanties maken dat men terughoudend is.

Praktische barrières:
Taal, vervoer, kosten en ingewikkelde procedures maken deelname moeilijk.

"Voor veel ouderen met een migratieachtergrond is dagbesteding geen logische stap, maar een grote drempel."

Wat zeggen professionals?

Structuur & dagritme:

Een vast dagprogramma met herkenbare momenten geeft veiligheid, rust en houvast. Een vast ritme werkt alleen als er ruimte is om aan te sluiten bij persoonlijke wensen en achtergrond.

Sleutelfiguren:

Vertrouwde personen uit de gemeenschap verlagen de drempel en brengen mensen letterlijk binnen.

Voorlichting:

Duidelijke en liefst meertalige uitleg helpt misverstanden en taboes rond zorg en dementie te verminderen.

Huishouders:

Laagdrempelige ontmoetingsplekken zonder indicatie werken als veilige eerste stap.

Samen doen:

Eten, muziek en bewegen verbinden mensen over culturele verschillen heen.

Wat zeggen de ouderen?

Behoeftes aan erbij horen:

Contact met leeftijdsgenoten en (culturele) herkenning geven betekenis aan de dag.

Onzekerheid over taal:

Zorgen over niet begrepen of niet begrepen worden houden mensen tegen.

betekensvolle dagbesteding:

Zonder buitenshuis contact kunnen dagen soms leeg en eenzaam voelen.

Niet alles is "maakbaar"

Waar gaat het vaak mis?

Uitval door ziekte en reizen
Slechte gezondheid en langdurig verblijf in het land van herkomst maken groepen kwetsbaar.

Systemen die vertragen
Indicaties, wachttijden en financiering kunnen deelname ondermijnen.

Te kleine groepen
Bij lage opkomst valt het sociale effect weg en komt continuïteit onder druk.

Praktische handvatten

Werk via mensen, niet via folders
Persoonlijk contact werkt beter. Vertrouwen en tijd nemen zijn belangrijk.

Zie familie als partner én mogelijk spanningsveld
Familie is cruciaal, maar hun rol is niet altijd vanzelfsprekend steunend. De keuze om deel te nemen ligt niet altijd volledig bij de oudere zelf.

Uitnodigen en begeleiden
Persoonlijke benadering en samen een eerste stap zetten maken het verschil.

Begin klein, bouw vertrouwen
Kleinschaligheid, rust en begeleiding die vertrouwd is met taal en cultuur, maken instappen makkelijker.

Denk altijd mee over vervoer, taal en begeleiding
Praktische oplossingen zorgen ervoor dat goede intenties ook echt resultaat hebben. Denk altijd mee over vervoer, taal, begeleiding en een vertrouwde locatie; anders blijft deelname slechts theorie.

Meer informatie? Mail:
Thomas.Noordink@han.nl of Anne.Raaijmakers@han.nl

sterker
sociaal werk

HAN UNIVERSITY
OF APPLIED SCIENCES

OPEN UP
NEW **HAN** UNIVERSITY
OF APPLIED SCIENCES
HORIZONS.